

Összeállító: BELENCSEI SÁNDOR

Összeállítás ideje: 1971.

TART.: KÖZILIK SZALACSKÁN

7 lap

Földrajzi mutató: SZALACSKA

Szakmutató: XXVI

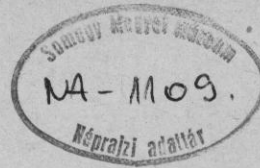
PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRBAZIS

ÁTVEZETVE AZ EGYSÉGES LTK. 3504-es TETELE ALÓL.

Egy földalatti folyosó és környéke, mondái

Sok monda fűződik hozzá és bizonyos régi időkben vagyis korokban többféle néplakta ezen párkányhegy igyenes fensikjét. A tudósok szerint kelták, rómaiak, hunok és törökök utoljára. A rómaiaktól és a keltáktól maradt a legtöbb tárgyi emlék.

A hun sirokban is maradt tárgyi emlék, azonban törököktől maradt a legkevesebb és ezekről csak a szájhagyomány mond valamit.

Azt mondják, hogy a Kóvilik törökhegyás, mert a törökök használták. Azért nem biztos az, hogy a törökök építették meg, amely a kápolna alá húzódik.

A kápolnához felvezető út mellett keletre, illetve balra kb. 100 méterre a hegy oldalába vezető folyosó a bejárata, még ma is nyitva áll, de már összeomlott és ettől balra még van egy bejáratú lyuk, ez már jobban beomlott, azonban kisebb nyitva áll a lyukja és könnyen észrevehető, hogy a két folyosó összezsugorodik már beljebb, ezek 20 méterre vannak egymástól. Azok az emberek, akik bemásztak azt állítják, hogy beljebb távol az üreg és hosszú folytatása van a folyosónak, elől az út mellett hosszant a kóvilikak fölött is kis egyenes térség van, amely a hátsó kisebb lyukig ér véget. Ettől a kis térségtől felfelé a fensik széléig függőleges part párkányhegy vezet, amelyre csak lépcsőn lehet feljutni, a kápolnai síkra. Tehát párkányhegy. A kis alsó térség alá vágta a folyosót, amelyen három szellőző lyuk van, amely ma is látható.

Ez nem borospincének készült, mert nagyszabású üreglétesítmény. Katonai célt szolgálhatott.

Ilyen hasonló üreg még volt régen kettő, 2-300 méterre nyugatra és keletre.

Az egész fensik hosszukás nyelvvalaku párkányhegy, nyugaton szőlőskertekkel, a keleti oldala erdő.

A nyelv eleje 200 méter és távolabb mindinkább szélesedik.

A szőlőültetvényes pár kilométerre elnyulik a Sárkánytó pusztá mellé és ezt a szőlőrészt Csillé-nek nevezik és a szőlők végét Csillevégnek nevezik, innét már az erdő folytatása Baranya megye határáig kb. 8-10 km, ezen hegy fensik, itt már 3 km-re szélesedik a megszakítás nélküli párkányoldal-

lal. A talaj rétegződése agyag, lösz, sárga és vörös homok rétegződése is van.

A fensik talaja fekete homokos agyag, könnyű talaj.

A kőbilikban is homok is betömődött.

A Kobilik mondái

A nevezett folyosónak sok mondái keringtek, amelyet ma leginkább az asszonyok beszélnek.

Valamikor réges-régen volt egy gazdagparaszt. Mindene megvolt amire csak szüksége lehetett. Kapzsiságában azt szeretete volna, bár csak mindene aranyból lehetne. Egyszer csak a fülébe jutott, hogy van a közelben olyan folyosó, amelyikbe, ha valaki bemegy, mindene arannyá válik.

Na több se kellett a kapzsi parasztnak, befogott a hatökrös szekérébe, s neki-neki vágott megkeresni azt a földalatti folyosót. Oda is ért nemsokára, s behajtott ökröstül-szeke-restül.

A környéken lakó szavahihető tanúk azt állították, hogy a gazdag paraszt mindenestől egyből arannyá vált. Azóta a parasztnak egésznap ott kell kocsizni a föld alatt. Mondják néha éjszaka, szép csillagos időben megjelenik a bejáratnál szép aranszekéren.

Azóta az aranszekér fogat elment lakóhelyül szebb pátót keresni és ott hegyta a szekérről letett aranyekét és minden hetedik évben visszajön az aranszekér fogat szántani, az aranyke a meredek hegyoldalon is könnyedén szánt.

A kőbilikban van egy kasza, amely félkörben folyton jár és kaszál, az, aki bemegy oda azt lekaszabolja.

A kobilikban van egy nagy kigyó, mert amikor az idegen katonák ostromolták a bentlakókat, akkor a szellőző lyukon mérgekigyókat ergettek a bentlevők nyakába és azóta ezekből a kigyókból lettek a nagykigyók, és aki oda bemegy azt lenyeli egyből a kigyó.

Amikor a törökök itt laktak, jókedvükben itt mulattak és táncoltak a kobilitól nyugatra levő kis térségen, foglyokat is tartottak, ezek is földalatti üregben tanyáztak lejjebb a nyugati és a keleti oldalon, mert a szala cska hegy E-D-re fekszik.

Az ilyen üregek már régen be is omlottak és a bejáratától pár méterre tágasabb terem támadt elé és körül a fal mellett puccszerű magasság volt, nyilván f-khelyül szolgálta.

Egy áomlító jó paraszt

A századfordulón volt egy középparaszt Gál József nevű, nagyon öreg volt, Kisberki és Nagyberkiben a legöregebb ember. Egy napon az öreg azt híresztelte, hogy ő megálmodta azt, hogy a kőbilekben sok arany és ezüst gyémánt kincs van.

Ez olyan lázba hozta az embereket, hogy próbálkoztak bejutni, áskálódtak, hordták ki a szűkülő folyosóból a földet és a homokot, de hát abba is hagyták, mert a levegőt nem bírták, azonban még senki nem mondta, hogy ott valamilyen tárgyat találtak volna.

A folyosó hosszúságát nem tudják, hogy milyen hosszú csak találgatások keringenek róla, azt is véleményezték, hogy átvezet a keleti oldalig.

A bejáratától 5 méterre csapda kutszerű mélyedés volt 3 is, 5 méterenként. Az első fekvőtégla alakú, a második kutszerű kerek volt és a kincekeresők kettőt be is tömtek az omladék földből és ki is hordtak sok földet, igen finom homokot.

Ezek szerint még a hátsó harmadik csapda gödör nyitva áll és így 10-15 méterig be is hatoltak a szerencsét várók.

Attalából is jött Rajci nevű ember egy társával és ezek sok földet kitermeltek. Rajci Nagyberkiből költözött Attalára és szőlőbirtoka volt a tetőn.

Egy szalacska pusztai béres ember is esténként munka után idejárt áskálni, meg a vasárnapi munkaszünetben. Egyszer késő este, amikor abbahagyta az ásást és hazamenet az uton a bevágás során nagy hantokkal megdobálták, félfej nagyságú hantok hullottak mellé, ha eltalálták volna hát belehalt volna.

Természetfölötti jelenségnek tulajdonították.

Ezen sikertelen kísérletek után abba is hagyták az itt folyó

áskálódást.

Az öreg Gál állítása nyomán egészen lázba hozta az itteni embereket.

Az öreg olyan bölcselkedő jóslatokba bocsájtkozó ember volt és igen hozzájárult az itteni monda gyarapításához.

Egyéb adalékok szalacskához

A különböző leletek azt bizonyítják, hogy a település központja a kápolna közelében volt, mert a talajban itt van sok agyagcserép és a római pénzeket és tárgyakat itt találták. Javós Gábor jóműdú paraszt az 1890-es években egy nagy aranygyűrűt talált forint nagyságu gyémántfejjel. Akkor egy gazdag kaposvári ember 300 forintért megvette tőle.

1931-ben Nagymiska Károly forгатás közben találta a múzeumban levő herkulés bronzszobrocskát, nyakában aranylánccal, Csekei Vilmos egy malmot talált őrlőkővel, ilyen őrlőkövet előbb már talált Kis Ferencné. A kápolnától keletre 150 méterre Tóth Tamás Vendel szőlőjében másfél méteres leszakadás volt és ez gabona raktár volt, mint verem. A buzeverem fala ki volt égetve és egyben vöröstégla szerű fal volt, már mint agyagfalat égették ki. A szőlőtulajdonos méltatlankodott hogy ő kincsek helyett semmitérvő dolgot talált, mert a buza már meg volt feketedve.

A kis horpadás ma is látható Balázs József szőlőbirtoka most. Az őrlőkőveket ennek a közelében találták és itt őrlték vele. Egyes értelmesebb emberek azt véleményezték, hogy a települést cetrom alkalmával hagyta el, mert a település egyszerű felosztása végett a legalább két vagonnyi búzát nem hagyták volna ott, hanem felhasználták volna. A törökök voltak itt utoljára, mint elfoglaló telepesek, azt ugyan mondták a régi öregek, hogy ezeket harcok árán űzték ki.

Javós Varga Sándor szőlőjében találtak egy levezető téglalyukat, arra azt véleményezték, hogy földalatti folyosó szőlőszőlyukja.

Kis Sándor vincellér volt, uradalmi beszélte. Az ő apja 1912-ben jött a kápolna melletti vincellér házba és az apja halála után ő lett az uradalmi vincellér ugyanabban a házban a felszabadulásig.

Amikor 13 éves korában ideköltöztek, akkor még a kőbilibilknak olyan tág volt a nyílása, hogy könnyen bejuthatott egy ember

beljebb térden járva, azonban a levegő olyan fojtó volt 15-20 méterre, hogy tovább nem lehetett menni. A bérlő uraság, Biró István több béres embert beküldött zseblámpával, de mélyen nem tudtak menni a levegő hiányában.

A környező szántóföldeken, ha talált valamelyik béres ember régi tárgyat, azt át kellett adni neki, még az agyag cserép tárgyakat is.

A 30-as évek elején Budapestről régészek kutattak, ásattak a környező kupokat is kiásatták, de nem mind, mert 30-40 hun sírok voltak ezek.

Még sok mindent rejtenek itt egyes helyek. Állítólag találtak egy kovácsműhelyt is, és 200-300 méterre a keleti oldalon egy agyag égetőt is, itt még lapos tábla alakú cseréplapok is találhatóak. Ezen a völgyszakadékon nincs is szőlőművelés és kezdik befásítani.

Magán Tsz. tagok föld tulajdona Csike Lajos és Imre földjén. A Fekete József tanár is vitt innét cseréplapot, amelyen feljegyzés is volt.

A muzeum birtokháborítás nélkül ezt kutathatná. Ezen a tájon már a cserépen kívül semmiféle más fémtárgyat nem találtak. Sok adatközlővel beszéltem ezek kutatásában 1937-ben Farkas Péter mező és hegycsőszel 1867-1958. A törökökre vonatkozó adatot ő mondta el és még azt is közölte, hogy néha voltak itt meredek hegyoldalon kisebb földcsuszamlások is a rendkívül nedves időben.

Vörös Ferenc 50 éves tanácselnök, gyerekkorában őx is bebújt a kőbilikba egyik darabig.

Kistar József 67 éves Tsz. nyugdíjas

Kistar Józsefné 63 éves Tsz. nyugdíjas

Gál Imre 69 éves Tsz. nyugdíjas

Gál Imréné 65 éves Tsz. nyugdíjas

Illés Imre 72 éves Tsz. nyugdíjas

Tar Sándor 51 éves Tsz. iroda könyvelője

Dobos Sándor 71 éves Tsz. nyugdíjas

Igali János 76 éves Tsz. nyugdíjas kádár

Lénárd Sándorné volt cséplőgép tulajdonos

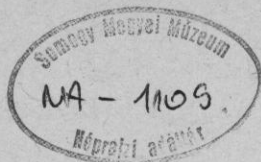
Kiss Sándor volt szalcskai vincellér

Az aranysekér fogat, arany eke, nagykigyó és a mozgókasz a meséjét itt mindenki ismeri.

Január 29-én személyesen elmentem megnézni és helyszíni szemlét tartani.

Nagyberki, 1971. január 30.

Celencsér Sándor
MÁV nyugdíjas

Kobilik földalatti folyosó

II. rész

Kiss József vincellér a szalacszkai Tsz.-ben apja volt uradalmi vincellér a kápolna melletti vincellér lakóházban született, 1928-ban, a kobilik felett és itt élt 18 éves koráig. Elmondta:

Az 1940-es évek elején a bíró fiaival bemászott az üregbe és ruhaszáritó kötelet húzott be, amellyel megmérték, hogy meddig hatoltak be kb. 50 méterig és megállapítást nyert azt, hogy az utóbbi időben ők hatoltak be legmesszebbre és beljebb szélesedett az üreg, romokat és omladékalmokat láttak, mert jó surgárvető villamos lámpával mentek be.

A két bejárati folyosó beljebb csatlakozik. A nevezett bejáratok beljebb már nem bírták a fojtó levegőt, ezért továbbra nem mehettek. Az adatközlő még elmondta, hogy Csekei Vilmos szőleje végében a nyugati oldalon beszakadt az üreg és ennek is volt kelet felé folytatása. A keleti oldalon levő üreg már a század elején beomlott, ez szemközt a nyugati üreggel kb. 200 méterre. Tehát az előbbi dolgozatban erről már említés volt.

A keleti üregtől délre kb. 100 méterre volt az agyag égető telep.

A kelet-nyugati üreg és folyosónak nem is tudják a nevét. Lénárd Sándorné 84 éves Nagyberki lakós még közölte az alábbi mondát:

A kobilikban levő folyosóból egy vasajtó nyílik a kincses kamrába és ennek a kulcsa a nagy kigyó szájában van, csak olyanokat ereszt be, akik értenek a kigyó nyelvén.

Adatközlők:

Kiss József szalacszkai Tsz. vincellér
Lénárd Sándorné Nagyberki lakós 84 éves

Nagyberki, 1971. II. 8.

Gelencsér Sándor
MÁV. nyugdíjas